

10. Анашкин Г.З. Некоторые вопросы субъективной стороны преступлений, посягающих на внешнюю безопасность Союза ССР / Г.З. Анашкин, Н.М. Иванов, Г.А. Терехов // Вопросы борьбы с преступностью. – М. : Юрид. лит-ра, 1982. – № 36. – С. 55–56.

11. Анашкин Г.З. Об ответственности за преступное посягательство на представителя иностранного государства / Г.З. Анашкин // Советское государство и право. – М. : Наука, 1962. – № 4. – С. 121–126.

12. Турецкий М.В. Особо опасные государственные преступления / М.В. Турецкий. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1965. – 90 с.

13. Уголовное право. Особенная часть : [учебн.] / С.В. Дьяков, Э.Н. Жевлаков, Б.В. Здравомыслов, Ю.А. Красиков и др. ; под ред. Б.В. Здравомыслова. – М. : Юрид. лит-ра, 1995. – 543 с.

14. Стручков Н.А. Советская исправительно-трудовая политика и ее роль в борьбе с преступностью / Н.А. Стручков. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1970. – 271 с.

УДК 343.974

ШЕПЕТЬКО С.А.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА СХОДІ УКРАЇНИ (АТО)

У статті проаналізовано сучасний стан і тенденції проявів організованої злочинності в умовах проведення АТО, надано прогноз розвитку ситуації у цій сфері. Запропоновано низку організаційно-правових заходів із метою ефективної протидії сучасним викликам організованої злочинності в умовах проведення АТО. Рекомендовано внести зміни до вітчизняного законодавства для визначення механізму здійснення юридичними особами публічного права благодійної діяльності на заходи з оборони України.

Ключові слова: *антитерористична операція, національна безпека, організована злочинність, тероризм.*

В статье проанализировано современное состояние и тенденции проявления организованной преступности в условиях проведения АТО, предоставлено прогноз развития ситуации в этой сфере. Предложен ряд организационно-правовых мер по эффективному противодействию современным вызовам организованной преступности в условиях проведения АТО. Рекомендовано внести изменения в отечественное законодательство для определения механизма осуществления юридическими лицами публичного права благотворительной деятельности на мероприятия по обороне Украины.

Ключевые слова: *антитеррористическая операция, национальная безопасность, организованная преступность, терроризм.*

The article analyzes the current state and trends of the manifestations of organized crime in terms of ATO and given the prediction of the situation in this area. A number of organizational and legal measures to effectively counter the current challenges of organized crime in terms of ATO. Recommended to amend the national legislation to determine the mechanism of legal entities of public law philanthropy in Ukraine defense measures.

Key words: *against terrorism, national security, organized crime and terrorism.*

© ШЕПЕТЬКО С.А. – кандидат юридичних наук, заступник Керівника Центру (Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України)

Вступ. Відсутність на території «ДНР/ЛНР» правопорядку є одним із вагомих елементів активізації різних кримінальних груп, злочинних організацій, котрі використовують воєнний конфлікт на Сході України для постійного отримання незаконних доходів. У злочинній діяльності, зокрема у торгівлі наркотичними засобами або зброєю, незаконні збройні формування беруть участь, як правило, з метою добування засобів, необхідних їм для більш ефективного виконання своїх політичних завдань в умовах ведення РФ гібридної війни проти України. При тому, що засоби і мета злочинних і терористичних організацій зовсім різні, в останні роки все більше проявляється тенденція до їх злиття.

Свідченням цього є діяльність російської «Приватної військової компанії» (надалі – «ПВК»), яка під прикриттям начебто надання охоронних послуг залучає, зокрема й за допомогою соціальних мереж, на території України найманців для участі в бойових діях у зоні АТО на боці незаконних збройних формувань. Незважаючи на досить суворі вимоги до кандидатів, проблем із людським ресурсом «ПВК» не має. Стимулом для роботи у цій компанії є висока платня. Так, під час навчання бойовик отримує до 30,5 тис. грн., а за безпосередню участь у бойових діях – близько 90 тис. грн. на місяць.

Питаннями визначення заходів протидії організованій злочинності в Україні займалися такі провідні науковці: В.М. Бутузів, М.Г. Вербенський, О.М. Джужа, А.Г. Кальман, Т.Д. Момотенко, В.Я. Тацій, В.Ю. Шепітько, О.Ю. Шостко та ін. Праці цих учених, без сумніву, мають вагоме значення для кримінологічної науки, але сучасні потенційні та реальні загрози національній безпеці України, ведення Російською Федерацією гібридної війни на території нашої держави зумовили потребу у характеристиці тенденцій проявів організованої злочинності в умовах проведення АТО та визначенні конкретних організаційно-правових заходів для боротьби з цим видом злочинності.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сучасних тенденцій проявів організованої злочинності в умовах проведення АТО, а також надання практичних рекомендацій для підвищення ефективності діяльності суб'єктів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю.

Результати дослідження. Затяжний характер воєнного конфлікту на Сході України, активізація бойовиків і російських розвідувально-диверсійних груп, а також злочинних угруповань й організацій у поєднанні з корупцією у нашій державі сприяють зростанню рівня злочинності, дестабілізації суспільно-політичної обстановки, що негативно впливає на розбудову української державності та її громадянського суспільства. Зростає національній безпеці діяльність російських владних структур і проросійських терористичних угруповань, які перешкоджають відновленню українськими органами влади над значною ділянкою державного кордону нашої держави, через яку на територію України можуть незаконно переміщуватися значні обсяги заборонених товарів, бойових припасів, зброї, вибухових пристроїв.

Нині продовжується російська агресія проти України, відбувається насильницьке захоплення українських підприємств, розташованих на території окремих районів Донецької та Луганської областей, що спровоковане свідомими діями терористів [1]. Крім того, нинішні тенденції у сфері охоронних послуг вказують на непоодинокі випадки заснування таких структур особами, які раніше були засуджені за вчинення умисних злочинів, для прикриття, забезпечення безпеки з проведення протиправної діяльності, а також охорони наявного в них бізнесу. Означеній категорії людей властиві низькі морально-етичні, психологічні якості, котрі використовують не тільки злочинці, а й співробітники спеціальних служб РФ для проведення диверсійно-розвідувальної або терористичної діяльності в зоні воєнного конфлікту або ж на материковій частині України.

Наявність майже 400-кілометрової відкритої ділянки державного кордону дає змогу організованим злочинним угрупованням та організаціям активно діяти у таких напрямках:

- уведення на материкову територію, збут вогнепальної і холодної зброї, боєприпасів та засобів ураження;
- налагодження транзитних каналів контрабанди наркотичних засобів рослинного походження з України до Республіки Білорусь, синтетичних наркотичних засобів і психотропних речовин із країн Східної Європи;
- виготовлення у нарколабораторіях психотропної речовини – амфетаміну з лікарських засобів, що перебувають у легальному обігу;
- уведення в зону проведення АТО контрабандним шляхом продуктів харчування, товарів особистої гігієни, одягу, спиртних напоїв, тютюнових виробів;
- шахрайство з використанням паспортів громадян України, які зареєстровані і проживають у зоні проведення АТО. Зокрема, частішають випадки заснування фіктивних підприємств,

зняття із рахунків великих сум готівки, купівлі валюти з використанням документів, виданих у Донецькій, Луганській областях, тощо.

Незважаючи на принципові відмінності мотивів тероризму (досягнення політичних та соціально-економічних змін) і організованої злочинності (максимізація прибутків, створення сприятливих умов для проведення кримінальної діяльності), сьогодні ми спостерігаємо стирання межі між ними і появу великої кількості гібридів, найбільш поширеним серед яких є наркотероризм. Незаконні збройні групи повинні отримувати засоби до існування з регіонів, які вони контролюють, і ці нестабільні території часто вже облуптані наркоторгівлею. Наявність обопільного інтересу в лідерів терористичних та злочинних організацій і груп, а саме отримання фінансового збагачення, призводить до їх тимчасового або сталого об'єднання, що зумовлює збільшення обсягів контрабанди зброї та наркотичних або синтетичних наркотиків. Саме ці сфери є одними з надприбуткових.

Іншою, не менш загрозливою, є тенденція застосування так званого «телефонного тероризму», який динамічно поширюється в Україні. Його небезпека полягає у дестабілізації на певний строк ситуації у регіонах, унаслідок чого значні сили й засоби правоохоронних органів відволікаються від виконання першочергових завдань відповідно до своїх функціональних обов'язків, з одного боку, а з іншого – такий вид тероризму є засобом тиску з боку кримінальних чи фінансово-промислових груп на бізнес-структури з метою їх повного поглинання або ж часткового перерозподілу фінансових потоків чи майна.

Актуальним на сьогодні також є питання соціальної та професійної адаптації військовослужбовців і членів добровольчих батальйонів, які брали участь у бойових діях у зоні проведення антитерористичної операції. Зважаючи на явні і приховані психологічні травми учасників АТО, складно передбачити їхню поведінку в суспільстві за умов накопичення різноманітних соціальних, сімейних та особистих проблем. Досить часто така категорія осіб намагається вирішити свої проблеми шляхом застосування фізичної сили, холодної чи вогнепальної зброї або боєприпасів, вибухових пристроїв. Сьогодні незаконний обіг зброї, бойових припасів, вибухових пристроїв частково зумовлений переважно втратою контролю над складами зброї із початком воєнного конфлікту на Сході України.

Враховуючи нинішню соціально-економічну, політичну ситуацію у нашій державі, а також заклики президента РФ щодо необхідності боротьби з тероризмом у нашій країні, можливо спрогнозувати такий розвиток подій:

- подальше використання терору т. зв. «ДНР/ЛНР» з метою досягнення політичних цілей в інтересах РФ;
- збільшення кількості виявлених терористичних актів у місцях масового скупчення людей, на об'єктах критичної інфраструктури;
- збільшення кількості особливо тяжких і тяжких резонансних злочинів, насамперед умисних убивств журналістів;
- подальша активізація незаконної діяльності диверсійно-розвідувальних груп з метою викрадення працівників правоохоронних органів або органів державної влади України та їх завідомо неправдиве обвинувачення у тероризмі з метою проведення російською стороною провокаційних заходів для подальшої ескалації воєнного конфлікту;
- збільшення кількості виявлених кримінальних правопорушень із фінансування тероризму;
- збільшення РФ обсягів фінансування заходів щодо виготовлення, ввезення і розповсюдження матеріалів про фундаментальний ісламизм, необґрунтоване завищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги, високий рівень корупції для подальшої дестабілізації ситуації у суспільстві та провокування терористичної діяльності, а також збільшення кількості незадоволених громадян державною політикою, що призведе до збільшення потенційних учасників терористичних, організованих злочинних організацій;
- зміна каналів контрабанди, незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також зброї, бойових припасів, вибухових пристроїв, вибухових речовин, засобів масового ураження з метою збільшення незаконних доходів терористичних організацій.

Висновки. З метою ефективної протидії сучасним викликам організованої злочинності в умовах проведення АТО вважається доцільним проведення таких організаційно-правових заходів.

1. Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України та Головному управлінню розвідки Міністерства оборони України надати право дозволу (санкції) на зняття інформації з усіх видів комунікацій стосовно особи, яка є потенційним носієм інформації про протиправну діяльність третіх осіб, представників груп, організацій чи співробітників підприємств або установ; підозрюється у вчиненні протиправних діянь, відповідальність

за які передбачена Кримінальним кодексом України, або причетності до розвідувально-підривної діяльності спеціальних служб іноземних держав та організацій чи терористичної діяльності.

У зв'язку з цим доцільно створити міжвідомчу робочу групу з метою напрацювання пропозицій щодо внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, Законів України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Службу безпеки України», «Про розвідувальні органи України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про захист персональних даних» та ін.

2. Кабінету Міністрів України доцільно розробити нормативно-правові акти:

– про порядок відшкодування шкоди за пошкоджене чи знищене внаслідок здійснення терористичних актів майно, що дасть можливість знизити соціальну напругу в суспільстві, зокрема на підконтрольній владі України території Донецької та Луганської областей;

– про правовий статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок проведення антитерористичної операції, для відшкодування шкоди за ушкодження здоров'я або втрату праездатності, втрату годувальника.

3. Верховній Раді України рекомендується внести зміни до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» щодо визначення механізму здійснення юридичними особами публічного права благодійної діяльності на заходи з оборони України. Це надасть змогу підвищити ефективність силового протистояння збройній агресії проти України, а також заходів боротьби з терористичними, сепаратистськими та іншими незаконними збройними формуваннями шляхом розширення способів фінансування боєздатності військовослужбовців, що беруть участь у воєнних діях, охороняють державний кордон, суверенітет і територіальну цілісність України.

4. Службі безпеки України, Міністерству внутрішніх справ України, Національній поліції України, Міністерству оборони України, Управлінню державної охорони України провести спільні командно-штабні, тактико-спеціальні навчання, спрямовані на підвищення рівня антитерористичної захищеності критично важливих і потенційно небезпечних об'єктів можливих терористичних посягань.

5. Міністерству інформаційної політики України, Державному комітету з питань телебачення та радіомовлення України за консультативної допомоги СБ України та Національної поліції України розробити та поширити (постійно) інформаційну продукцію із профілактики та попередження організованої злочинності, тероризму та терористичної діяльності, а також правила поведінки із засобами масового ураження, вогнепальною зброєю, боєприпасами й вибуховими речовинами.

6. Вжити додаткові організаційні заходи щодо забезпечення належного рівня безпеки і здійснення контролю у місцях масового перебування людей, зокрема шляхом установа органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними підприємствами, установами, організаціями в межах бюджетного асигнування або за добровільні благодійні внески фізичних чи юридичних осіб систем відеоспостереження, металодетекторів, тепловізорів, інших приладів і систем контролю персоналу, відвідувачів, їх ручної поклажі в місцях масового скупчення людей.

7. Міністерству оборони України у прикордонних регіонах України провести командно-штабні навчання з територіальної оборони з практичним призовом на навчальні (перевірочні) збори військовозобов'язаних для комплектування підрозділів територіальної оборони.

8. Службі безпеки України, Міністерству внутрішніх справ України, Національній поліції України, Міністерству оборони України, Службі зовнішньої розвідки України розширити взаємодію із спеціальними службами іноземних держав, антитерористичними структурами ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, що здійснюють боротьбу з тероризмом, на підставі міжнародних договорів.

9. Службі безпеки України, Міністерству внутрішніх справ України, Національній поліції України, Міністерству оборони України, Службі зовнішньої розвідки України брати постійну участь у спільних заходах (зокрема, семінарах, конференціях) із представниками компетентних органів іноземних держав-членів НАТО, ЄС з метою обміну досвідом щодо боротьби з тероризмом, проводити стажування і навчання вітчизняних фахівців у рамках міжнародного співробітництва.

10. Національній поліції України забезпечити ефективне виконання Угоди про стратегічне і оперативне співробітництво з Європолем, зокрема шляхом формування національної системи обміну інформацією між правоохоронними органами України та Європолем.

Список використаних джерел:

1. О. Турчинов: Враховуючи захоплення українських підприємств та загострення безпекової ситуації в зоні АТО, РНБО України прийняла рішення припинити переміщення вантажів через лінію зіткнення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rmbo.gov.ua/news/2722.html>.